

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ

УДК 338.246.88
JEL Classification Code B55

У. В. Іванюк¹, Л. І. Гальків², С. Є. Сенишин³

^{1,2} Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра менеджменту організацій

³ Прикарпатський інститут ім. М. Грушевського ПрАТ “ВНЗ “МАУП”,
кафедра менеджменту організацій, економіки та підприємництва

ORCID: ¹ 0000-0001-8845-9120; ² 0000-0001-5166-8674; ³ 0000-0002-9946-7123

ДЕТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА ПОТОЧНУ РЕЗИЛЕНТНІСТЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

<http://doi.org>

© Іванюк У. В., Гальків Л. І., Сенишин С. Є., 2023

Окреслено екзистенційні виклики забезпечення резилентності соціально-економічної системи в умовах повномасштабної війни РФ проти України. Визначено каузальні зв'язки між шоками та потенціалом соціально-економічної резилентності країни, що дало змогу обґрунтувати наслідки зниження стійкості економічної системи для поступу країни. Доведено необхідність побудови нової моделі макроекономічної стратегії країни на предмет забезпечення її довгострокової економічної стійкості, підвищення опірності до новативних загроз і шоків, мінімізації фінансово-інвестиційних та суспільно-політичних ризиків.

Ключові слова: резилентність; детермінологічний аналіз; соціально-економічна система; повномасштабна війна; драйвери резилентності.

Постановка проблеми

Розвиток будь-якої національної економіки пов'язаний з існуванням низки складних суспільно-політичних та соціально-економічних процесів і явищ.

Упродовж останніх 15 років національна економіка України розвивалася в умовах послідовності шоківих подій: глобальна фінансово-економічна криза 2008–2009 рр., революція Гідності 2014 р., анексія Криму Росією та початок воєнних дій на сході України у 2014–2015 рр., пандемія Covid-19. Особливий шок для економіки спричинило повномасштабне вторгнення Росії на територію України у лютому 2022 р. Всі ці події безпосередньо впливали на резилентність та функціонування усіх сфер соціально-економічної системи держави, а також життєдіяльність її населення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Дослідження резилентності соціально-економічної системи в умовах нестабільних умов та економічних криз потребує урахування нових умов повномасштабної війни. Д. Іванов, А. Довгий, Б. Соколов, Г. Лагоз, І. Лінков, Б. Трамп, О. Хамініч у своїх працях вивчають резилентність у кон-

тексті поведінки складних систем, і з огляду на системні ризики, що виникають через зростання їхньої взаємозалежності. Регіональні особливості соціальної резилентності досліджують вітчизняні науковці О. Мульська, Т. Васильців, Ю. Шушкова, Л. Клоба, Є. Парфенюк [1].

Проте умови, в яких опинилася Україна внаслідок військових дій, спонукають до додаткових ґрунтовних досліджень.

Формулювання гіпотез і постановка цілей

На підставі систематизації та опрацювання результатів досліджень можна сформулювати основну гіпотезу: наслідком уповільнення динаміки розвитку соціально-економічної системи України на тлі повномасштабного вторгнення Росії 24 лютого 2022 року стало зниження її резилентності та загального рівня опірності до глобальних викликів та загроз.

Методи дослідження

Для дослідження сутності та необхідності оцінювання резилентності соціально-економічної системи застосовано такі методи наукових досліджень: теоретико-логічне пояснення, систематизацію та пояснення, детермінологічний аналіз.

Виклад основного матеріалу

Деструктивними чинниками, які знижували резилентність соціально-економічної системи України у 2014–2021 рр., були: невирішеність військового конфлікту на Донбасі, висока вартість життя та низькі доходи населення (зокрема, на це вказують 72 % опитаних у межах дослідження [2]), а також інші – латентні чинники: висока корупція (за даними дослідження [2] належить до ТОП-3 основних проблем розвитку України у 2020 р. та 2021 р.), значні обсяги тіньової економіки та незареєстрованої зайнятості, перманентна трудова міграція з України, несправедливість у системі правосуддя тощо. В цих умовах у 2022 р. соціально-економічна система нашої держави зіткнулася із новим потужним шоком – повномасштабною війною російської федерації проти України.

Війна, яка розпочалася наприкінці лютого 2022 р., спричинила безпрецедентні гуманітарну та міграційну кризи, зниження економічної динаміки України, призупинення зовнішньо-економічної активності вітчизняного бізнесу, а регіони країни зазнали значних втрат ендегенного потенціалу.

У цьому контексті варто врахувати й збитки української економіки від втрати ендегенного потенціалу Донецької, Луганської областей і Криму внаслідок їх окупації, а також ведення на цих територіях перманентних бойових дій у 2014–2021 рр. За оцінками міжнародних експертів [3], загальний обсяг продукції, яку Україні не вдалося виготовити через конфлікт з РФ, становить 280 млрд дол. (до 40 млрд дол. щороку, або 19,9 % ВВП України доконфліктного рівня). Анексія Криму в 2014 р. коштувала Україні до 58 млрд дол. невиробленого ВВП, а конфлікт у Донбасі – до 14,6 млрд дол. щороку протягом 2014–2020 рр. (загалом приблизно 102 млрд дол.). Ці події також негативно вплинули на торгівлю та інвестиції (втрачено приблизно 72 млрд дол. інвестицій; до того ж знизилася довіра інвесторів до економіки України загалом), що спричинило значні втрати активів і недоотримання податкових надходжень. Водночас постійне зменшення експорту призвело до загальних втрат країни в розмірі приблизно 162 млрд дол., а сукупні втрати Україною основних фондів у Криму і Донбасі через знищення чи пошкодження активів становили 117 млрд дол.

У 2022 р. в умовах повномасштабної війни основними чинниками зниження резилентності соціально-економічної системи України залишаються насамперед часова та просторова невизначеність воєнних дій, активні щоденні обстріли території країни, наслідком яких є постійне зростання масштабів руйнувань житлової, виробничої, соціальної та енергетичної інфраструктури, великі людські втрати. Крім того, спостерігаються перманентна паніка та невизначеність всередині країни, а також глобальна нестабільність.

Зниження резилентності соціально-економічної системи України в умовах війни 2022 р. призвело до посилення інфляційного тиску в країні. Якщо споживча інфляція у квітні 2022 р. щодо квітня 2021 р. становила 16,4 %, то вже у вересні сягнула 24,4 % (р./р.). За нашими розрахунками, вартість так званого борщового набору [4] на початку повномасштабного вторгнення становила ≈ 227 грн, а у вересні 2022 р. зросла до 259,66 грн. Зазначені суми майже у півтора рази перевищують відповідні показники 2021 р. Основними чинниками посилення інфляційного тиску, а відтак, і зростання вартості продовольчих та промислових товарів упродовж усього періоду повномасштабної війни залишаються збільшення виробничих витрат, “зірвана” посівна кампанія у низці регіонів держави, зниження обсягів імпорту та його подорожчання, руйнування потужностей та інфраструктури, проблеми із логістикою, коливання кон’юнктури на ринку вартості енергоносіїв тощо. Щодо останнього, то у березні – травні 2022 р. суб’єкти економіки зіткнулися зі значним дефіцитом пального на внутрішньому ринку, спричиненим, насамперед, руйнування російськими військами вітчизняної паливної інфраструктури та нафтопереробних заводів, блокуванням портів, зростанням вартості та тривалості логістики. Утім, на початку травня Уряд ухвалив рішення щодо відмови від державного регулювання цін на пальне, що дало змогу операторам ринку, незважаючи на зростання світових цін на нафту, збільшити пропозицію нафтопродуктів. Відтак до жовтня 2022 р. вдалося стабілізувати ціни на пальне, проте на рівні, значно вищому, ніж у довоєнний період (вартість бензину марки А-95 у жовтні 2022 р. становила 49,31 грн/літр, тоді як у жовтні 2021 р. – 30,90 грн). Водночас, запровадження Кабміном мораторію на підвищення тарифів на тепло та розподіл газу на період воєнного стану та шість місяців після його завершення, часткове налагодження ланцюгів постачання нафтопродуктів улітку 2022 р. стало чинником стримування інфляції та зростання цін у країні. Проте часова невизначеність воєнних дій, а також великі масштаби руйнувань енергетичної, соціальної, житлової та виробничої інфраструктури все ж погіршують інфляційні очікування на найближчі місяці (зокрема, зимовий період).

Повномасштабна війна Росії проти України знизилла резилентність й вітчизняної зовнішньоекономічної діяльності. Якщо у січні та лютому 2022 р. український експорт продемонстрував зростання на 34 %, порівняно із аналогічним періодом 2021 р., то в березні відбувся обвал експорту – зниження становило 50 %.

За підрахунками аналітиків [5], у січні – серпні 2022 р. Україна експортувала товарів і послуг на загальну суму 29 млрд дол. США. Це на третину менше, порівняно із аналогічним періодом 2021 р. (рис. 1).

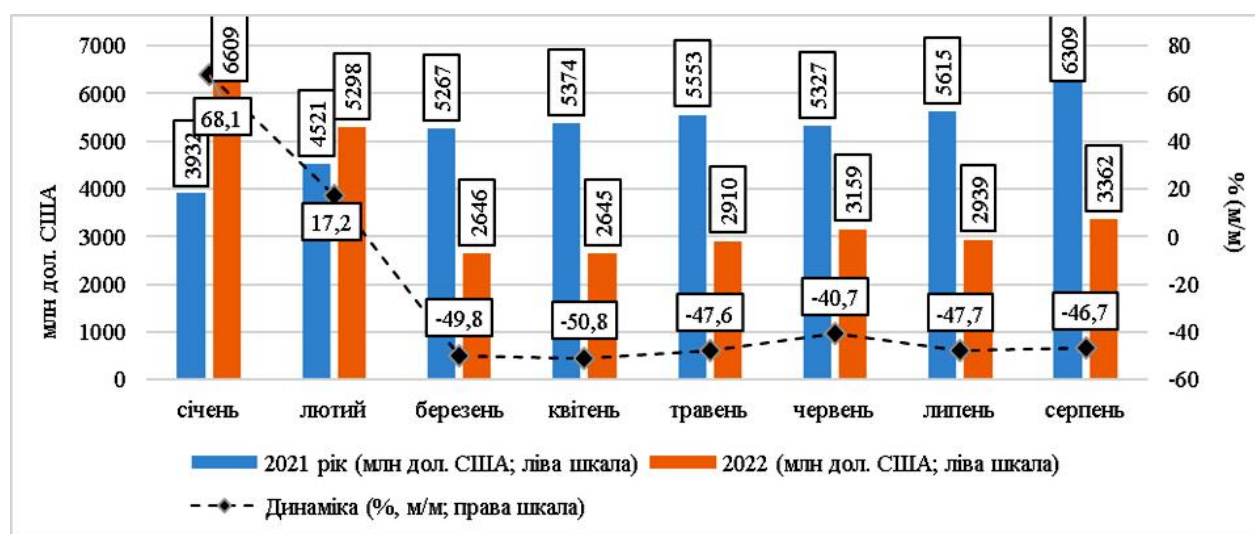

Рис. 1. Динаміка експорту товарів і послуг України у січні – серпні 2021 р. та січні – серпні 2022 р.

Складено за даними [5].

Повільне відновлення експорту почалося в травні 2022 р., а найбільший обсяг експорту з початку широкомасштабної війни був зафіксований у серпні завдяки розблокуванню українських чорноморських портів (запуску так званого “зернового коридору”).

Загалом, резилентність вітчизняного бізнесу в умовах шоку повномасштабної війни була різною: кінець лютого – березень (початок війни) – бізнес зазнав шоку критичного рівня, його резилентність та опірність до загрози були вкрай низькими. У цей період у країні реєстрація нового бізнесу не здійснювалася (рис. 2), що було спричинено, з одного боку, закриттям публічних реєстрів, а з іншого – панікою та часовою і просторовою невизначеністю воєнних дій.

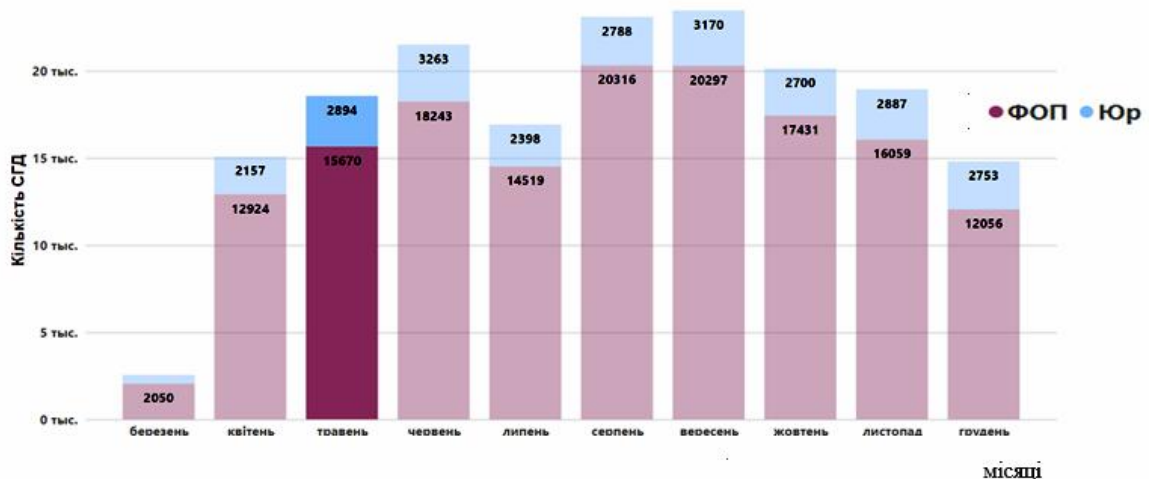

Рис. 2. Динаміка реєстрації нових суб'єктів господарювання від початку повномасштабної війни, 2022 р. [6]

Основними чинниками, які знижували резилентність бізнесу, який діяв, на початку війни були, насамперед, нестача замовлень, проблеми з логістикою і брак сировини, матеріалів, комплектуючих.

За оцінкою експертів Gradus і KUS Business, у перший місяць бойових дій до режиму часткової роботи або до припинення функціонування вдалося до 85 % бізнесу, серед яких 1 % припинили діяльність і не планували відновлення, а 35 % призупинили діяльність, чекаючи закінчення війни. Крім того, 86 % підприємств працювали з меншою, порівняно з довоєнним часом завантаженистю, а 33 % підприємств не мали змоги виплатити заробітну плату працівникам, 29 % – оплатити послуги постачальників [7]. Найбільше постраждали ті галузі, де неможлива дистанційна робота (авіаційні та морські перевезення, сфера комерційних послуг, де бізнес працює безпосередньо зі споживачами) [8], а також ті ВЕД, які потребують найбільших інвестицій або пов'язані із логістикою (будівництво, машинобудування, туризм, сфера операцій з нерухомим майном [9].

Однак цікаво, що наприкінці березня, за нульової реєстрації нового бізнесу (прибуткових компаній [10]), активно почали реєструватися нові благодійні фонди та громадські (неприбуткові) організації. Деяке позжавлення почалося із квітня – травня, стабілізація на низькому рівні у червні – вересні. У квітні – травні кількість зареєстрованого нового бізнесу наблизилась до 50 % від довоєнного аналогічного періоду 2021 р. Цікаво, що адаптація бізнесу до війни відбувалася швидше, ніж до пандемії Covid-19: у квітні 2022 р. було зареєстровано на 29 % більше нового бізнесу, ніж упродовж квітня 2020 р.

3-поміж бізнес-організацій, які функціонували до війни, у травні – червні працювала лише приблизно половина. Утім, 4,5 % з них змогли навіть збільшити обороти, порівняно з довоєнним періодом [11]. Улітку 2022 р. активізуються процеси релокації бізнесу.

Навесні та улітку основними деструктивними чинниками, які послаблювали резилентність бізнесу в умовах війни, були: непрогнозованість безпекової ситуації в країні, нестача власного

капіталу та дороговартість кредитних коштів, відсутність достатньої кількості платоспроможних клієнтів на внутрішньому ринку, руйнування ланцюгів постачання, а також довга і дорога логістика. Натомість драйвером посилення опірності вітчизняного бізнесу до шоку війни наприкінці літа 2022 р. стало розблокування українських чорноморських портів, що сприяло активізації експортної діяльності українських підприємств; адаптація до роботи в нових умовах, починаючи із кінця вересня – у жовтні. Якщо у червні 2022 р., за даними [11], працювало приблизно 53 % вітчизняного бізнесу, то у вересні – понад 66 %, і у 8 % підприємств зросли обсяги реалізації товарів (робіт, послуг) порівняно з довоєнним періодом. Лідерами за цим показником були підприємства (організації) сфери охорони здоров'я, транспортних та поштових послуг, ресторанного бізнесу.

Хоч непевненість бізнесу в швидкому покращенні економічної ситуації зберігається, його негативні очікування все ж зменшуються. За підсумками 2022 р. бізнес очікує реалізувати продукції (робіт, послуг) на рівні 54 % від показника 2021 р. (у серпні відповідний очікуваний показник становив 50 %) [11].

Повномасштабне вторгнення Росії на територію України зумовило значне послаблення резилентності вітчизняної соціальної сфери. Унаслідок цього спостерігались, зокрема, зростання безробіття, зменшення обсягів доходів населення, масштабні гуманітарна і міграційна кризи тощо. Крім того, повномасштабна війна 2022 р. істотно загострила проблеми із міграцією українців за кордон, збільшенням кількості внутрішньо переміщених осіб (рис. 3). А це, своєю чергою, спровокувало деформації на ринку праці, переміщення споживного попиту із регіонів, де ведуться активні бойові дії, у безпечніші регіони та за кордон, зниження платоспроможності (а в деяких випадках повна втрата) населення тощо.

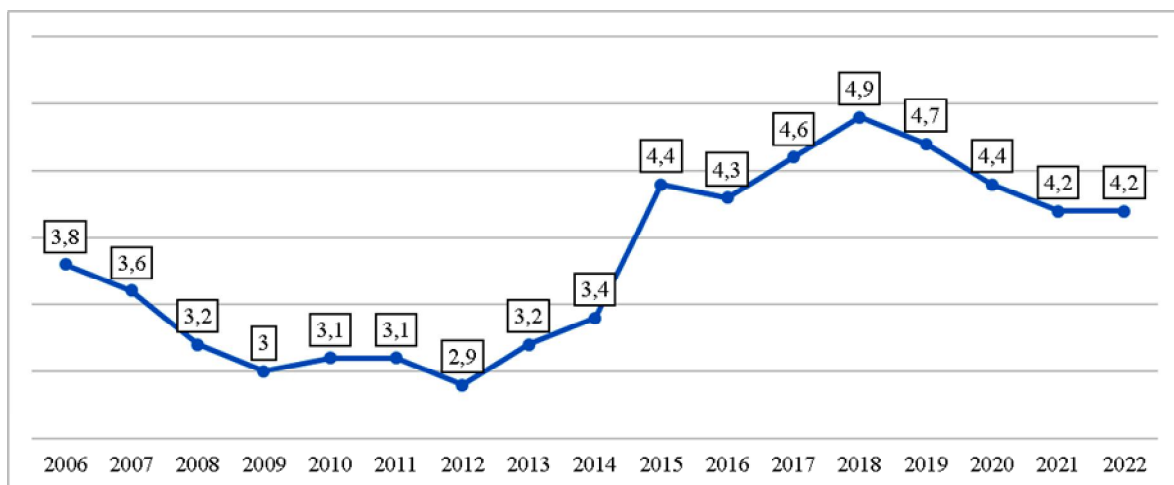

Рис. 3. Динаміка результату України за підіндексом “Біженці та внутрішньо переміщені особи” Індексу крихкості держави, 2006–2022 р., пунктів
Побудовано за даними [12].

За підіндексом “Біженці та внутрішньо переміщені особи” Індексу крихкості держав упродовж 2006–2022 рр. проаналізовано 179 країн світу. До початку 2014 р. результати України за вказаним параметром перманентно покращувалися. Однак військові дії на Донбасі, які розпочалися у 2014 р., результувалися погіршенням динаміки України за підіндексом “Біженці та внутрішньо переміщені особи”. У 2018 р. показник нашої держави досяг історичного максимуму – 4,9 пункту (86-те місце з-поміж 179 країн світу). Натомість, після деякої позитивної тенденції показника України за зазначеним підіндексом упродовж 2019–2021 рр., у 2022 р. в умовах шоку повномасштабної війни його позитивна динаміка уповільнилася. За даними [13], на 15.11.2022 р. у Європі перебувало понад 7,8 млн українських біженців, з яких більш ніж 4,7 млн осіб зареєструвалися та попросили про прихисток та допомогу. Найбільше таких осіб у Польщі, Німеччині та Чехії. Окрім

цього, за даними [14] ще близько 1,5 млн громадян України, більшість з яких – жінки та діти, перебувають на території Російської Федерації без сталого зв'язку та можливості повернутись додому.

Натомість відсутня актуальна й об'єктивна статистика щодо жертв війни Росії проти України серед цивільного населення і військових. За оцінкою Верховного комісара ООН з прав людини [15], на 25 травня 2022 р. близько 13 млн осіб не змогли виїхати із зон бойових дій і вимушені жити в антисанітарних умовах і потерпати від нестачі їжі та води.

Ситуація із біженцями та внутрішньо переміщеними особами посилила міжрегіональні диспропорції споживчого попиту внаслідок переміщення населення з регіонів, де ведуться бойові дії, у безпечніші області. Разом з тим серйозним викликом як для соціальної, так і для економічної резилентності нашої держави є “переміщення” споживчого попиту до країн Європи, зумовлене міграцією українського населення.

Зниження соціальної резилентності України до шоку війни 2022 р. стало як причиною, так і наслідком погіршення якості й зниження рівня життя населення в країні (зокрема у зв'язку зі зменшенням платоспроможності), а також його соціально-психологічної дезадаптації. За даними групи “Рейтинг” [16], серед українців, які мали роботу до війни, понад половина (53 %) на початку червня не працювали; 22 % працювали у звичному режимі, 21 % – віддалено або частково, лише 2 % в умовах війни знайшли нову роботу. Більшість громадян, які втратили роботу, – це мешканці Сходу (74 %), молодь до 35 років (60 %) і ті, хто покинув своє місто (66 %). Загалом внаслідок війни економічне становище значно погіршилось у 52 % населення, у 28 % – швидше погіршилось і лише у 18 % – не змінилось. Національний банк України оцінює падіння зарплат у приватному секторі на 25–50 % порівняно з довоєнним часом [17]. Доходи домогосподарств підтримуються соціальними виплатами, підвищенням пенсій і збільшенням грошових виплат військовим. Подоланню соціальної вразливості населення може сприяти розвиток цифрової зайнятості, цифрових соціально-трудова відносин, розвиток цифрової економіки, а також поширення нових методів управління у сфері зайнятості (аутсорсинг, краудсорсинг, аутстафінг, самозайнятість) і розвиток віртуального ринку праці [18]. Соціальна резилентність детермінується також сталим економічним розвитком, зокрема, мінімізацією наслідків соціоекологічних турболентностей [19].

Висновки

Повномасштабна війна РФ проти України призвела до виникнення соціально-економічних, фінансово-інвестиційних, суспільно-політичних тощо ризиків та негативних наслідків, які у підсумку спричинили зменшення економічної безпеки, зниження резилентності соціально-економічної системи, істотне погіршення основних показників макроекономічного розвитку, зменшення інвестиційної привабливості, зниження загального рівня опірності до національних та інших глобальних викликів і загроз. Умови економічних, соціальних, політичних, воєнних потрясінь (турболентностей), які нині переживає Україна, призвели до соціально-економічного регресу країни, що стало справжнім екзистенційним викликом сьогодення.

Перед Україною постала проблема нарощення інвестиційно-економічного потенціалу для повоєнного відновлення, а це потребує імплементації ефективних інструментів забезпечення стійкості економічної системи через розвиток підприємницького сектору та підвищення інвестиційної привабливості, а також формування нової стратегії економічного поступу країни в умовах невизначеності та повоєнної відбудови. Нова модель макроекономічної стратегії країни має ґрунтуватися насамперед на забезпеченні довгострокової економічної стабільності, а, відтак, підвищенні стійкості економічної системи до нових ймовірних шоків. Драйверами стримування послаблення соціально-економічної резилентності України в умовах невизначеності можуть слугувати: 1) максимально ефективного використання ринкових механізмів регулювання економічних процесів; 2) удосконалення методів реалізації фіскальної політики задля регулювання сукупного попиту і розвитку внутрішнього споживчого ринку, оптимізації державних і трансфертних виплат; 3) оптимізація національної системи “споживання – заощадження” для стримування інфляції; 4) контролінг “відпливу” капіталу з держави; 5) інтеграція промислових логістичних ланцюгів у світові виробничі, торговельні, фінансові мережі, що дало б змогу підвищити економічну стійкість країни.

Перспективи подальших досліджень

Вважаємо, що в подальших дослідженнях доцільно проаналізувати резилентність соціально-економічного розвитку України до впливу глобальних чинників та викликів багатовимірного аналізу, оцінити потенціал резилентності соціально-економічного розвитку України в умовах повномасштабної війни, а також розробити рекомендації щодо організаційно-економічного інструментарію підвищення резилентності соціально-економічного розвитку України.

1. Mulska O., Vasylytsiv T., Shushkova Yu., Kloba L., Parfenyuk Y. (2022). Assessment of the population's social resilience environment (the case of the Carpathian region of Ukraine). *Problems and Perspectives in Management*, 20(1), 407–421. DOI: 10.21511/ppm.20(1).2022.33.

2. Національне агентство з питань запобігання корупції. Звіт за результатами опитування населення та бізнесу “Корупція в Україні 2021: розуміння, сприйняття, поширеність”. URL: https://nazk.gov.ua/wpcontent/uploads/2022/07/1009488299966710444nacp_report_info_sapiens_2021_ukr_final_.pdf

3. Cost to Ukraine of Conflict with Russia. Cebr. 2022. Feb 10. URL: https://cebr.com/reports/costto-ukraine-of-conflict-with-russia/?fbclid=IwAR3eITVGnauXBPrGyeElm-a749mqkeACXrKd vRQvNvjVdIdKbxgtQlue_1c

4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

5. Експорт України 2022: вплив пів року війни на географію та обсяги продажів. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/eksport/eksport-ukraini-2022-vpliv-piv-roku-vijni-na-geografiju-ta-obsagi-prodaziv>

6. Аналітика реєстрації нового бізнесу в Україні, 2020–2022. URL: <https://cid.center/e-map/>

7. Діагностування стану українського бізнесу під час повномасштабної війни Росії з Україною: аналітичний звіт. Gradus. 2022. Березень. URL: https://gradus.app/documents/188/BusinessInWar_Gradus_KSE_Report_30032022_ua.pdf?fbclid=IwAR3wgZweIFIJ3vRTxg0oY2YqEgTLEHpf_2LkdKIgPL18ZBC_ROWX6sor8g

8. Мінекономіки визначило пріоритетні галузі, що потребують особливої підтримки під час війни. Міністерство економіки України. 2022. 01 квітня. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=cdbccfec-285d-43b0-9068-28876b470d45&title=MinekonomikiViznachiloPrioritetniGaluziSchoPotrebuiutOsoblivoiPidtrimkiPidChasViini>

9. Стан та потреби бізнесу в Україні: секторальний розріз, вересень 2022. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-ukraini-sektoralnij-rozriz-veresen-2022>

10. Рекордну кількість нових ФОПів зареєстровано за останній тиждень травня. Опендатабот. 2022. 01 червня. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/fop-record>

11. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування у вересні <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna-u-veresni>

12. Fragile States Index. Country Dashboard. URL: <https://fragilestatesindex.org/country-data/>

13. The Operational Data Portal UNHCR. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

14. Хто більше: скільки українців насправді не повернулись додому через війну? URL: <https://opendatabot.ua/analytics/ukrainians-coming-back>

15. Справжні цифри значно вищі: в ООН озвучили нові дані про загиблих та поранених у війні в Україні. URL: <https://tsn.ua/ato/spravzhni-cifri-znachno-vischi-v-oon-ozvuchili-novi-dani-pro-zagiblih-ta-poranenih-u-viyni-v-ukrayini-2070886.html>

16. Офіційний сайт соціологічної групи “Рейтинг”. URL: <https://ratinggroup.ua/>

17. Щомісячний макроекономічний та монетарний огляд, червень 2022 року. Національний банк України. Департамент монетарної політики та економічного аналізу. 2022. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MM_2022-06.pdf?v=4

18. Семів Л. К., Мульська О. П. (2022). Соціальна вразливість населення України: концептуально-просторове моделювання. *Регіональна економіка*. № 1(103). С. 31–42. URL: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-1-3>

19. Mulska O., Vasylytsiv T., Levytska O., Osinska O., Kunytska-Iliash M. (2022). Assessment of environment of an area's social vulnerability: ecological aspect. *Agricultural and Resource Economics*, 8(3), 60–80. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.03.04>

20. Іванюк У. В. (2022). Теоретичне підґрунтя дослідження резилентності соціально-економічної системи в умовах впливу глобальних тенденцій. Напрями удосконалення соціально-гуманітарних відносин в сучасних умовах розвитку України та світу: кол. монографія. Харків : СГ НТМ “Новий курс”. С. 284–290.

1. Mulska O., Vasylytsiv T., Shushkova Yu., Kloba L., Parfenyuk Y. (2022). Assessment of the population's social resilience environment (the case of the Carpathian region of Ukraine). *Problems and Perspectives in Management*, 20(1), 407–421. doi:10.21511/ppm.20(1).2022.33 (in English).

2. Natsionalne ahenstvo z pytan zapobihannia koruptsii. Zvit za rezultatamy opytuvannia naselennia ta biznesu “Koruptsiia v Ukraini 2021: rozuminnia, spryiniattia, poshyrenist”. [National Agency for the Prevention of Corruption. Report based on the results of the population and business survey “Corruption in Ukraine 2021: understanding, perception, prevalence”]. URL: https://nazk.gov.ua/wpcontent/uploads/2022/07/1009488299966710444nacc_report_info_sapiens_2021_ukr_final.pdf (in Ukrainian)
3. Cost to Ukraine of Confl ict with Russia. Cebr. 2022. Feb 10. URL: https://cebr.com/reports/costto-ukraine-of-confl-ict-with-russia/?fbclid=IwAR3eITVGnauXBPrGyeElm-a749mqkeACXrKd vRQvNvjVdIdKbxgtQlue_1c (in English).
4. State Statistics Service of Ukraine (2021). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Eksport Ukrainy 2022: vplyv piv roku viiny na heohrafiuu ta obsiahy prodazhiv [Exports of Ukraine 2022: the impact of half a year of war on geography and sales volumes]. URL: <https://business.dii.gov.ua/cases/eksport/eksport-ukraini-2022-vpliv-piv-roku-vijni-na-geografiu-ta-obsagi-prodaziv> (in Ukrainian).
6. Analytics of new business registration in Ukraine, 2020-2022. URL: <https://cid.center/e-map/> (in Ukrainian).
7. Diahnostuvannia stanu ukrainskoho biznesu pid chas povnomasshtabnoi viiny Rosii z Ukrainoiu: analychnyi zvit (2022). [Diagnosing the state of Ukrainian business during the full-scale war between Russia and Ukraine: analytical report]. Gradus. URL: https://gradus.app/documents/188/BusinessInWar_Gradus_KSE_Report_30032022_ua.pdf?fbclid=IwAR3wgZweIFJ3vRTrxg0oY2YqEgTLEHpf_2LkdKIgPL18ZBC_ (in Ukrainian).
8. Minekonomiky vyznachylo priorityetni haluzi, shcho potrebuut osoblyvoi pidtrymky pid chas viiny (2022). Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. [The Ministry of Economy has identified priority industries that require special support during the war. Ministry of Economy of Ukraine]. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=cdbccfec-285d-43b0-9068-28876b470d45&title=MinekonomikiViznachiloPriorityetniGaluziSchoPotrebuutOsoblyvoiPidtrimkiPidChasViini> (in Ukrainian).
9. Stan ta potreby biznesu v Ukraini: sektoralnyi rozriz (2022). [State and needs of business in Ukraine: sectoral breakdown]. URL: <https://business.dii.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-ukraini-sektoralnij-rozriz-veresen-2022> (in Ukrainian).
10. Rekordnu kilkist novykh FOPiv zareiestrovano za ostannii tyzhden travnia (2022). [A record number of new FOPs was registered in the last week of May]. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/fop-record>
11. Stan ta potreby biznesu v umovakh viiny: rezultaty opytuvannia u veresni [The state and needs of business in wartime: the results of the survey in September] <https://business.dii.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna-u-veresni> (in Ukrainian).
12. Fragile States Index. Country Dashboard. URL: <https://fragilestatesindex.org/country-data/> (in English).
13. The Operational Data Portal UNHCR. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (in English).
14. Khto bilshe: skilky ukrainsiv naspravdi ne povernulys domomu cherez viinu? [Who is more: how many Ukrainians actually did not return home because of the war?]. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/ukrainians-coming-back> (in Ukrainian).
15. Spravzhni tsyfry znachno vyshchi: v OON ozvuchyly novi dani pro zahybylykh ta poranenykh u viini v Ukraini. [The real numbers are much higher: the UN announced new data on the dead and wounded in the war in Ukraine.] URL: <https://tsn.ua/ato/spravzhni-cifri-znachno-vischi-v-oon-ozvuchili-novi-dani-pro-zagiblih-ta-poranenih-u-viyni-v-ukrayini-2070886.html> (in Ukrainian).
16. The official website of the sociological group “Rating”. URL: <https://ratinggroup.ua/> (in Ukrainian).
17. Shchomisiachnyi makroekonomichnyi ta monetarnyi ohliad, cherven 2022 roku (2022). Natsionalnyi bank Ukrainy. Departament monetarnoi polityky ta ekonomichnoho analizu. [Monthly Macroeconomic and Monetary Review, June 2022. National Bank of Ukraine. Department of Monetary Policy and Economic Analysis.] URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MM_2022-06.pdf?v=4 (in Ukrainian).
18. Semiv, L. K., & Mulka, O. P. (2022). Sotsial'na vrazlyvist' naselennya Ukrayiny: kontseptual'no-prostorove modelyuvannya [Social vulnerability of the population of Ukraine: conceptual and spatial modeling]. *Rehional'na ekonomika – Regional Economy*, 103 (1), 31–42. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-1-3> [in Ukrainian].
19. Mulka O., Vasylytsiv T., Levytska O., Osinska O., Kuniyska-Iliash M. (2022). Assessment of environment of an area’s social vulnerability: ecological aspect. *Agricultural and Resource Economics*, 8(3), 60–80. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.03.04> (in English).
20. Ivaniuk, U. V. (2022) Teoretychne pidgruntia doslidzhennia rezylentnosti sotsialno-ekonomichnoi systemy v umovakh vplyvu hlobalnykh tendentsii. [The theoretical basis of the research of the resilience of the socio-economic system under the influence of global trends]. Napriamy udoskonalennia sotsialno-humanitarnykh vidnosyn v suchasnykh umovakh rozvytku Ukrainy ta svitu: kol. monohr. Directions of improvement of social and humanitarian relations in modern conditions of development of Ukraine and the world: monograph. Kharkiv: SH NTM “Novyi kurs” (in Ukrainian).

U. Ivaniuk¹, L. Halkiv², S. Senyshyn³

^{1,2} Lviv Polytechnic National University,

Department of Management of Organizations,

³ Prykarpatsky Institute named after M. Hrushevsky PJSC "IAPM",

Department of management of organizations, economics and entrepreneurship,

¹ uliana.v.ivaniuk@lpnu.ua,

² lubov.i.halkiv@lpnu.ua,

³ senyshyn_s@ukr.net

DETERMINISTIC ANALYSIS OF THE IMPACT OF THE WAR ON THE CURRENT RESILIENCE OF THE UKRAINIAN SOCIO-ECONOMIC SYSTEM

© Ivaniuk U., Halkiv L., Senyshyn S., 2023

Purpose. The article aims to substantiate the need to study the slowdown in the dynamics of development of the Ukrainian socio-economic system in the face of the large-scale Russian invasion on February 24, 2022, and the decrease in the overall level of resistance to global challenges and threats.

Design/methodology/approach. The author of the article uses the method of literature review to substantiate the need to research the resilience of the socio-economic system in uncertainty and economic crises based on the new conditions of large-scale war. The scientific research methods of theoretical-logical explanation, systematization and explanation, and deterministic analysis are used to examine the nature and necessity of assessing the resilience of the socio-economic system.

Findings. The conducted studies show that the main destructive factors weakening the business resilience in war are: the unpredictability of the security situation in the country, lack of own capital and expensive credit funds, lack of enough solvent customers in the domestic market, destruction of supply chains, as well as long and expensive logistics. Meanwhile, the unblocking of Ukrainian ports on the Black Sea in the late summer of 2022 became the driving force for strengthening the resilience of domestic businesses to the shock of the war, boosting the export activity of Ukrainian companies.

The destructive factors weakening the resilience of the Ukrainian socio-economic system in 2014–2021 and after the beginning of the large-scale war in Ukraine are characterized.

The article reveals that the decrease in the social resilience of Ukraine to the shock of the 2022 war has become both the cause and the effect of the decrease in the solvency of the population and its socio-psychological maladjustment, has aggravated the problems with the migration of Ukrainians abroad, and has created the distortions in the labor market.

The article proves that the large-scale Russian war against Ukraine has decreased the resilience of domestic foreign economic activity, caused humanitarian and migration crises, and slowed down the dynamic of the Ukrainian economy. The regions have faced significant losses of endogenous capacity.

Practical implications. The article emphasizes the objective need to review the country's macroeconomic strategy in terms of securing its long-term economic stability and thus improving its resilience to new possible shocks and threats. It also offers and substantiates the drivers limiting the resilience of the Ukrainian socio-economic system in the current conditions, including deregulation of economic activity, mobilization of resources to improve the country's fiscal situation, increase of national savings to curb inflation, control of capital outflow from the country, accelerated integration of the domestic businesses with global production, trade, and financial networks to stabilize the dynamics of the country's economy and restore its resilience.

Originality/value. The value of the study lies in the establishment and analysis of the cause-and-effect relationship between the capacity of the drivers of a socio-economic system's resilience and the actual results (consequences) of the impact of the shock on the development of the system.

Key words: resilience; deterministic analysis; socio-economic system; large-scale war; resilience drivers.